

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

DEDEKTİF
HİKÂYESİCİLİĞİNDE
ALTIN ÇAĞ.
KARA ROMAN'A
YENİLDİ Mİ?

ALTIN ÇAĞ VERSUS KARA ROMAN

AHMET ÜMİT
CELİL OKER
DERVİŞ ŞENTEKİN
EROL ÜYEPAZARCI
FULYA TURHAN
MURAT BAŞOL
ÖZGÜR ŞEN
SEVAL ŞAHİN
SUAT DUMAN
UMUT GÖKSAL



ALGAN SEZGİNTÜREDİ
CEYHAN USANMAZ
ELÇİN POYRAZAR
ESRA ERTAN
LEVENT CANTEK
OĞUZ EREN
SEDA ÇINGAY
SEVİN OKYAY
SUPHİ VARIM
YANKİ ENKİ



EDİTÖRDEN

Hüseyin ÇUKUR

"Katil Kim?", Basit Bir Soru Değildir!

Dergilerin ilk sayıları zordur. Yayın kurulu, yazar-çizer kadrosu, dosya konusu belirleme, yazıların toplanması ve basım aşamalarından ziyade, okurlara kendini tanıtmaya ve kabul ettirmeye en kritik viraj olduğu için zordur.

221B ekibi olarak, bu zorluklarla başa çıkacağımıza inandığımız için kollarımızı sıvadık. Dile kolay, kitap yayıncılığının bile "çoksatır"lara endekslendiği, kültürün giderek yozlaştığı bir dönemde, üstelik "polisye" bir dergi çıkarmak için cidden çıldırmış olmak gerekirdi; hayır, çıldırmadık. "Polisiye" kültürünün çekirdek bir okur kitlesi olduğunu bilerek, yaptığımız ve ürettiğimiz işlerle bulduğumuz her ortamı değiştireceğimize inandığımız için gayet aklıselim bir karar aldık. Bu kararın somut bir meyvesi de adını Sherlock Holmes'un evi "221 Baker Street"ten alan dergimiz oldu. Bu vesileyle ve arşivlik olduğuna inandığımız ilk sayımızı okurlarımızı selamlıyoruz.

221B'nin Hedefi

Her şeyden önce 221B, salt edebiyat değil, "polisye" kültürünün farklı kulvarlarına değinen, araştıran, sorgulayan bir kültür dergisi olacak. İki aylık periyodlarla yayın hayatımıza devam edeceğiz. Dizi/film eleştirilerinden çizgi romana, edebiyattan akademik araştırmalara uzanan geniş bir yelpaze sunmayı amaçlıyoruz.

Bunun dışında, polisyeye dair doğru kabul edilen ama yanlış olduğuna inandığımız kimi kulaktan dolma bilgilerin de çürütülmesine olanak tanıyacağız. "Polisiye, edebiyat değildir", "Polisiye edebiyatta kadın dedektif yoktur", "Polisiyenin ana mekânı şehirdir", "Polisiye roman yazmanın şöyle kuralları vardır" gibi yanlış bilinen kalıpların neden yanlış olduğunu kanıtlamak da sorumluluklarımızdan biri olacak.

Dolayısıyla, okurlarımızın bugüne kadar birçok yerde okuduğu, tanıdığını söylemlere itirazlarımız var. Her sayımızda, bu konulara değineceğiz. Hedefimiz, ülkemizde polisye kültürünün gelişmesini sağlamanın dışında, bu alana dair söylenecek her söze alan da açabilmek.

Okurlarımızdan gelen öyküler, yazılar, eleştiriler hem içeriğe hem de dergimizin olgunlaşmasına büyük bir olanak sağlayıp renk katacak. Buna inanıyoruz.

Evet, ilk sayılar zordur, demiştik ama polisye "Katil kim?" sorusunun cevabını vermek de zordur. Katiller her yerde, içinde bulunduğumuz yüzyılda. Bu soruyu sormayı kolay sananlarla, cevabını küçümseyenlerle vereceğimiz mücadeleye hoş geldiniz! İyi okumalar...

221B, Sayı 1, Ocak-Şubat 2016, İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş, Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Sevin Okyay

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Mazhar Bilgiç

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar (kamile@mylosyayinrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi | twitter.com/221b_dergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Özlem Özdemir

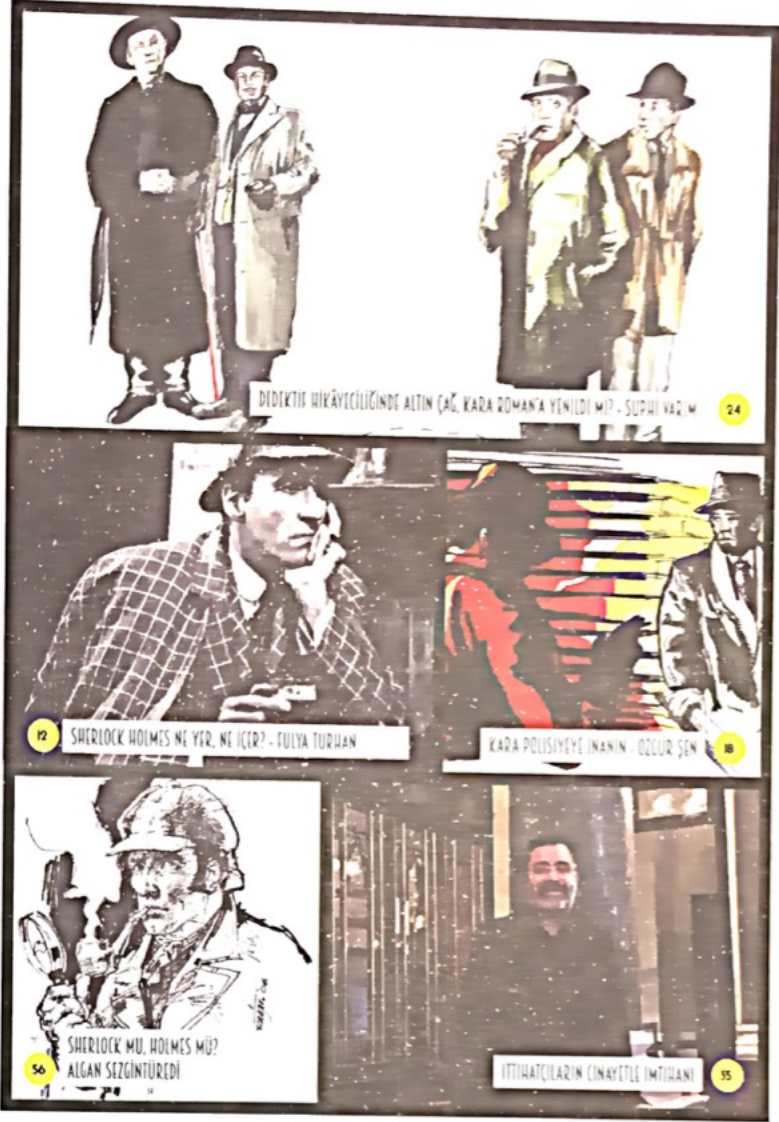
İrtibat Ofisi: Caferağa Mah. Zuhal Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1, Kadıköy - İstanbul - Tel: 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş.

Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy, İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B'de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal ortamlarda kullanılamaz.



SUÇ MÜZESİ'NDE İZ SÜRMEK	2
ELÇİN POYRAZLAR	
BOZKIR	4
YAZAN: LEVENT CANTEK - ÇİZEN: MURAT BAŞOL	
MEZAR TAŞLARI ARASINDA BİRAZ DOLAŞALIM MI	8
SEVGİLİ OKUR?	
SEDA ÇINGAY	
BAŞKAHRAMAN	14
SEVAL ŞAHİN	
DÜNYANIN LEŞLERİ, DÜNYADA GÖMÜLMELİ	20
SÖYLEŞİ - SUAT DUMAN	
KAPININ YANLIŞ TARAFINDAKİ KEDİ	31
CELİL OKER	
NUR HANIMIN DERDİ	39
ALGAN SEZGİNTÜREDİ	
EVET, MILLENNIUM "DEVAM" EDİYOR!	44
CEVHAN UŞANMAZ	
TUHAFA AMA TANIDIK BİR CİNAYET	46
YANKİ ENKİ	
KATİL UŞAK DA DEĞİL ARTIK MISS MARPLE	48
ESRA ERTAN	
BÜYÜK MACERAPEREST: VEDAT ÖRFİ BENGÜ	51
EROL ÜYEPAZARCI	
AYAKLARIN KOKUYOR	58
UMUT GÖKSAL	
HERKESİN GÖZÜNDE BİR SIR VARDIR	60
DERVİŞ ŞENTEKİN	
POLİSİYE DEYİP GEÇME	63
SEVİN OKYAY	



BAŞKAHRAMAN

Seval
ŞAHİN



2011-2014 yılları arasında Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman ile "Türk Edebiyatında Polisiye Romanın Tarihsel Gelişimi 1884-1928" başlıklı bir TÜBİTAK projesi yürüttük. Bu projede Vladimir

Propp'un *Masalın Biçimbilimi* adlı eserinde, formülaik olduğu gerekçesiyle Rus masallarını sınıflandırarak yapısalcı bir şekilde bu masallara ait özellikleri çıkarması ve yapıyı işlevlerle göstermesinden ilhamla polisiyenin yapısal şemasını işlevler aracılığıyla ortaya koymak amacıyla benzer bir işe giriştik. Propp'un 7 karakter ve 31 temel fonksiyon üzerinden yaptığı masalın biçimbilimsel incelemesine karşılık Osmanlı-Türk polisiye romanında 232 eserden yola çıkarak yaptığımız incelemede 25 adet fonksiyon belirledik. Fakat masal ile polisiye türlerinin kendilerine has özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda doğal olarak bazı farklar oluştu. Biz de Propp gibi fonksiyonlardan yola çıktık ancak polisiyelerde öne çıkan iki kahramanın, yani suçlu ve onu yakalamaya çalışan polisin (araştıran/dedektif) fonksiyonlarını göz önünde bulundurarak fonksiyonlarımızı meydana getirdik. Yardımcının kimi zaman anlatıcı, kimi zaman da doğrudan kahraman olarak bu anlatıların içine girmesine rağmen, anlatının içinde yeni bir fonksiyona sahip olmadığını gördük. Bu nedenle destekleyici konumunda olan yardımcıyı, ana kahramanların fonksiyonları içinde ele almadık. Propp'un değişmez fonksiyonu gibi bizim

de bu eserlerde tespit ettiğimiz 25 değişmez fonksiyon var ve her fonksiyon kendi arasında alt başlıklara sahip. Bu alt başlıklar o fonksiyonun varyasyonları gibi işlev görmektedir. Bu değişmez 25 fonksiyonun anlatı içinde yerleri sabit değil. Bunlar anlatıda belirli bir düzen içinde yer almıyorlar, onlar birbirine bağlayan veya birbirinden ayıran geçişlerle anlatı ilerliyor. Bu noktada geçişler, anlatıda bir kesilme ve buradan yeni bir hikâyeye başlama ya da anlatının aynı hikâyede uzamasını sağlama gibi fonksiyonlar üstleniyor.

Çalışmamızda bu fonksiyonları temel alarak eserlerin olay örgülerini çıkardıktan sonra her eser için bir biçimbilimsel tablo meydana getirdik. Suçlu ve polis (araştıran/dedektif) üzerinden oluşturduğumuz fonksiyonlarda öncelik açılışlarda.

Polisiyenin yapısını, anlatılardaki işlevlerden yola çıkarak açıklamaya çalışacağım bu yazılarda ilk önce anlatının açılışlarından bahsedeceğim. Osmanlı-Türk polisiyelerinde açılışta önceliği kişi alır. Bu fonksiyon, kahramanın okur tarafından tanınmasını sağlamak için gereklidir. Özellikle seri halinde yayımlanan polisiyelerde başkahraman neredeyse dizinin tüm kitaplarında başlangıçta yer alır. Bu fonksiyon, özellikle seri halde yayımlanan polisiyelerde kullanılır. Ebüssüreyya Sami'nin 1914 tarihli *Amanvermez Avni* serisinde başkahraman ile açılış oldukça sık rastlanır. Seride Avni, daha önce çözdüğü bir olayla ilgili haberleri gazetede okuyarak (*Yanmış Adam*) veya Tepebaşı'nda ki yeni evindeyken (*Körebe*) ve Kafe Royal'de otururken on yedi yaşına gelmiş olan yar-

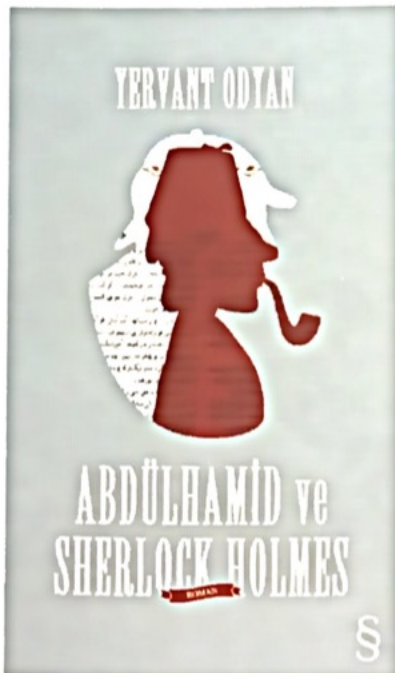
Özellikle seri halinde yayımlanan polisiyelerde başkahraman neredeyse dizinin tüm kitaplarında başlangıçta yer alır. Bu fonksiyon, özellikle seri halde yayımlanan polisiyelerde kullanılır.

dımcısı Anderya tarafından çağrılarak, eserlerin hemen başında yer alır (*İskeletler Arasında*). Hüseyin Nadir'in *Fakabasmaz Zihni* serilerinde de benzer bir durum vardır. Fakabasmaz, Âbid Bey vakasının ardından İstanbul'dan ayrılmış, İstanbul civarında faaliyette bulunur (*Fakabasmaz Zihni İstanbul'da*); Fakabasmaz, arkadaşlarını telsiz telefon yardımıyla Eğrikapı'daki içtimagâha davet eder (*Gizli Mahzen*); Samatya'da Açık-göz Hurşid'in evinde, Çıplak Lütfi, Yanardöner Mustafa, Pire Kemal ve elbette Cin Ali ile birlikte toplantı düzenler, vazifeleri bildirir (*Yeraltı Sarayı*); karlı bir kış günü, zengin ticaret erbabı Simonaki Efendi'yi gözüne kestirir, peşine düşer (*Çimento Hanı Cinayeti*); yandaşlarıyla Beyoğlu Tokatlıyan'daki dairede toplanır, Batum seyahati üzerine konuşurlar (*Batum Seyahati*). Cingöz Recai serilerinde, kimi zaman kılık değiştirmiş Cingöz ile karşılaşırız. Bir kış gecesi Beyoğlu'ndaki sinemalardan birinin kapısında, bilet gişesinin yanında uzun boylu, zayıf, zarif bir adam ayakta durup hiç kımıldamadan bilet alanlara dikkatle bakmaktadır (*Nazar Boncuğu*). *Elmaslar İçinde*'de uzun boylu, sarı sakallı, siyah gözlüklü bir adam akşam saatinde durakta tramvay bekler. *Esrarlı Köşk*'te Mehmed Rıza'yı, ihtiyar bir adam olan eski sefirlerden Hüseyin Namık Bey kılığında ziyaret eder. *Sekiz Adım Kala*'da Sherlock Holmes ve Doktor Watson, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde Mehmed Rıza'nın odasında bulundukları sırada içeriye orta boylu, kesik kara bıyıklı, zeki bakışlı, temiz giyinmiş, genç bir adam olarak görünür. Diğerlerinde ise kendi kimliğinde ortaya çıkar. *Mişon'un Define-si*'nde Cingöz ve yardımcısı birlikte köşklerinde sohbet ederler. *Zifiri Karanlık-lar*'da Cingöz Recai, Tarab-ya'da Tokatlıyan Otelindeki Boğaziçi man-zaralı balkonda yazı geçirmektedir. *Soyulan İngiliz*'de evinde gazeteleri okumaktadır; *Ateşten Göz-ler*'de her gün gazeteleri ilim, sanat, politika konularını en ince ayrıntı-

sına kadar okuduğu ve başarısının sırrının çok okumasına bağlı olduğu okuyucuya aktarılır; *Sahte Sherlock*'ta Cingöz Recai, Nişantaşı'ndaki teşkilatının merkezlerinden birindeki yardımcısı Nuri'ye yakalandıklarını telefonda bildirmektedir.

Bir başka seri olan İskender Fahreddin Serteli'nin Behlül Dana takma adıyla yazdığı *Polis Hafiyesi Yılmaz* serilerinde de başkahraman ile açılışa rastlamak mümkündür: *Beyaz Köşk Cina-yeti*'nde Yılmaz ve Şadan, Thomson'un odasında sohbet ederler; *Meksika Haydutları*'nda Yılmaz, Thomson'un üzgün olduğunu görür ve nedenini sorar; *Sihirbaz Kadınla Karşı Karşıya*'da Thomson, Yılmaz'a bir dostunun akşam evinde parti dü-zenlediğini ve kendisinin katılamayacağını söy-ler; *Zehirli Çay Nasıl İçtim*'de Yılmaz kendisine gelen mektuplara bakarken imzasız bir mektup dikkatini çeker; *Tiyatroda Bir İntihar Vakası*'nda Thomson düşüncelidir, Yılmaz da nedenini sorar. İskender Fahreddin'in bir diğer serisi olan *Şeytan Hediye* serisinde ise *Şeytan Dansı*'nda Londra'da, Pernis Tiyatrosu'nun önünde bir otomobil du-rur. Otomobil camından orta yaşlı, kibar adam kafasını uzatarak, üzerinde "Madam Kastaru bu gece ilk defa olarak sahnede alevler içinde şeytan dansı yapacaktır" yazan ilanı okumaktadır. Gösteriye beş dakika kaldığını görünce tiyatroya girmeye karar verir. Dans gösterisine ilgi yoğun-dur. Kapıda polis ve zabıta ekipleri birikmiştir. Kapıda orta yaşlı adamı görünce itinayla selam verirler. Gişe memuru, polisler adamın kim olduğunu sorar, Centilmenin Dâhiliye Müsteşarı Sir Shilton olduğu söylenir; *Bulutlar Arasında Bir Aşk Macerası*'nda Şeytan Hediye uçmaya

merak sarmıştır. Aynı yazarın bir başka serisi olan *Eleğmez Kadri* serisinde yer alan *Tokatlıyan Ote-li'nde Bir Facia*'da, Dokuzlardan Eben ve Yengeç Sadi yapılacak hırsızlık konu-sunda konuşur-lar; *Sahte Para İmalathanesi*'nde Dokuzlar Meclisi üç ay boyunca polisin dikkatine çekecek bir şey yapmamaya karar

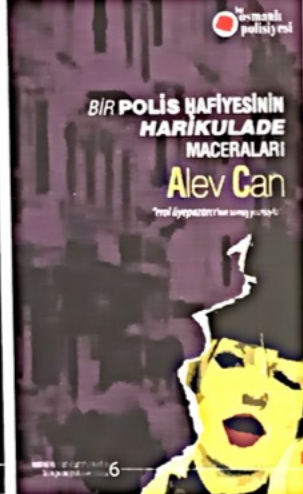
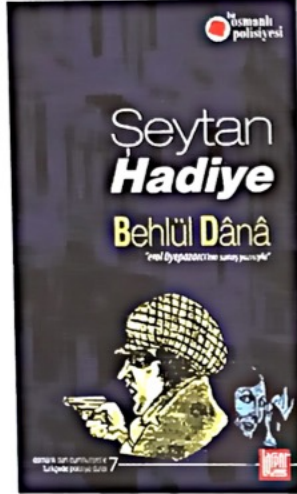
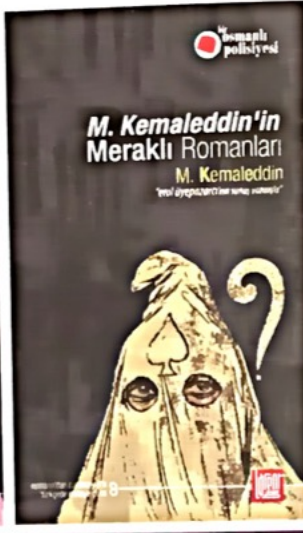
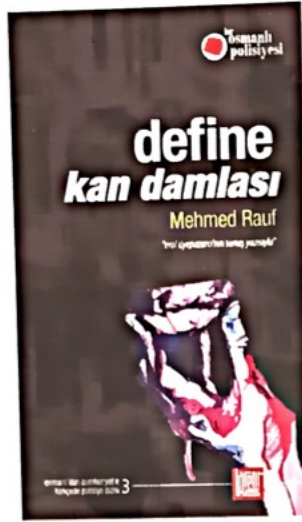


verir; *Bankayı Nasıl Soydu*'da İstanbul'un Arsène Lupin'i Elegeçmez Kadri, hapishanenin bir köşesinde yanındaki birine bir sergüzeştini (Galata'daki Atina Bank'ın esrarengiz bir şekilde soyulması) hatırlayıp hatırlamadığını sorar. Yanındaki kişi "hatırladığını ama mahiyetini bilmediğini" söyler; *Can Kurtaran Yok mu*'da Elegeçmez Kadri, baştaharri memuru Şadan'la kendini Mısırlı tüccar Hanbeli Bey olarak tanıtip arkadaş olmuştur. Nermi'nin *Yıldırım Cemal* serisinde yer alan *Polis Hafiyesi Nasıl Olunur*'da olay, gazeteci Tefvik Bey'in Yıldırım'ı anlatmasıyla başlar; *Sahte Evrak-ı Nakdiye*'de polis müdürü ve Cemal sahte paraları inceler-

ler; *Yerebatan Faciası*'nda bir kadın (kurban), Türk Sherlock Holmes'ü Yıldırım Cemal Bey'e (polis hafiyesi) maruzatını bildirmeye gelir; *Sahte Zabit*'te Yıldırım Cemal sabah gazetesini okurken, Fatma'nın hazırladığı çikolatayı içmektedir.

Bunların yanı sıra Cemil Cahid ve Mustafa Rakım'ın birlikte yazdıkları *Pire Necmi* serisinde yer alan *Esrarengiz Tabanca*'da Pire Necmi, evinde gazete okumaktadır. Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı bir diğer seri olan *Kartal İhsan* serisinde Kartal İhsan, Nat Pinkerton ve Sherlock Holmes ile karşılaştırılır. Kartal İhsan, Server Bedi'yi evine davet eder. Server Bedi evine dönmek üzereyken Kartal'ın uşağı içeri girer (*Kartal Pençesi*). Osman Nuri Malkaralı'nın *Kandökmez Remzi* serisinde kahraman, okuyucuya tanıtılır ve polis teşkilatına nasıl dahil olduğu hakkında bilgi verilir (*Ani Hücum*). Vedat Örfi Bengi'nin *Kara Hüseyin* serisinde gece Kara Hüseyin'in kapısını genç bir kadın çalar (*Mahkemede Kan*).

Bir seri olarak değil müstakil olarak yayımlanan kitaplardaki görüntü ise şu şekildedir: Tatar beylerinden Oğuz Hurşid ve on dokuz yaşında oğlu



Şerafettin (Mustafa Remzi- *Kağıthane Cinayeti*); Tırnaksız Hüseyin ve Piç Ömer, Divan Yolu'ndan Beyazıt'a doğru konuşarak yürümektedir (Şükrü Nahid-Yeraltının *İğrenç Esrarı*); Nejat, bürosunda can sıkıntısı ile oturmaktadır (Cevriye Cemil-Çengelköy *Faciası*). Eskiden adliye memuru olan Recai Bey dört sene evvel İstanbul'daki mesleğinden istifa etmiş, tarihle uğraşmaya başlamış ve İzmit'e yerleşmiştir. İzmit'teki malikânesi küçük bir çiftlik gibidir (Kemaleddin-Vahşi *Hayvanlar Pençesinde*). Edirne madde-i umumi si Kerim Bey'in yeğeni, herkes tarafından sevilen, sakın bir hayat tercih eden, ruhu ve dış görünüşü asaletli olan

Süreyya, Meriç'in kıyısında balık tutmaktadır. Fakat balık tutması sadece bir görüntüdür. Neri man'ın Nüzhed Paşa Çiftliği'ne gittiğini görerek dönüşte onunla konuşmak istemiştir (Kemaleddin-Yarık Parmak). M. Âkil'in *Karanlık Konakta Ne Var*'ında olay, hikâyenin de yazarı olan gazeteci İrfan Sacid'in olayı anlatacağını söylemesiyle açılır; *Hortlayan Cellat*'ta gazeteci İzzet Bey olay anlatmaya başlar. Peyami Safa'nın *Hey Kahpe Dünya*'sında Haldun kendini tanıtır, nasıl bir insan olduğunu anlatır (Doğumu sırasında büyük bir deprem olmuş, babası tarafından sevilme serseri, annesine kötü davranan, söven, eğitimsiz, başkahraman). Kapısından dakikada bin bir kişi girip çıkan Sefâin Bankası'nın direktörünün (fiziksel özellikleri ayrıntılı verilir) odasının kapısı çalınır.

Görüldüğü üzere bu kitaplarda başkahraman ile açılış yapılması polisiye kurguda entrika, muamma gibi eyleme yönelik girişimlerin başlangıcını oluşturmaktadır. Başkahraman ile her açılış, mutlaka kurgudaki asıl olay ile ilgili temel bir unsura, banka soygununa, bir gizemin ortaya çıkarılmasına, bir cinayete dair başlangıç niteliği taşımaktadır. ■